

Handlingsplaner för förskoleenheterna gällande flerspråkighet och transkulturellt förhållningssätt

För att få en långsiktighet i arbetet med flerspråkighet och transkulturellt förhållningssätt ska varje förskoleenhet göra en handlingsplan på kort och lång sikt om hur arbetet ska genomföras.

På kort sikt handlar arbetet om att fokusera på det som enheten ska arbeta med under det närmaste halvåret/året. På lång sikt, förslagsvis en period på tre år, handlar det om att på förhand ha tankar om vad som står näst på tur i arbetet och ha tid att planera och förbereda sig för det. Arbetar vi med några punkter per gång blir arbetet också mera grundligt, fokus kan läggas på att få processerna att genomsyra hela verksamheten. Det handlar därmed om att göra en prioritering av vilka arbetsområden som är viktigast att börja arbeta med utifrån en analys av arbetet med flerspråkighet som redan gör på enheten.

- Läs Utforska språken!
- Gör en nulägesanalys av den egna enhetens arbete – hur arbetar vi med språk och flerspråkighet idag?
- Vilka frågor behöver vi arbeta med utifrån ”Utforska språken!”?
- Vilken nivå ska vi arbeta på; enhets/förskole/avdelningsnivå?
- Gör en prioritering av frågorna – vilka frågor arbetar vi med under det närmaste året? På vilka olika sätt och när kommer vi att arbeta med dessa frågor? Det är viktigt att inte välja för många arbetsområden! Områdena kan revideras under arbetes gång.
- En kortare **utvärdering** av arbetet görs i **juni** samt en större i **september** (SKA-dokumentet).
- Jämför utvärderingarna ni gjort i maj/juni med de ni gjorde i slutet av året och revidera planen om det behövs.

Intern organisation för arbetet med språk/flerspråkighet

En förutsättning för att arbetet med språk/flerspråkighet på enheterna ska fungera är att ledningen tillsammans med språkpiloter har tänkt igenom hur arbetet ska ske inom enheten. Därför ska varje enhet göra en organisationskiss över hur den interna organisationen fungerar gällande språkarbetet. Ansvar för arbetet ligger alltid hos förskolechefen men utförandet av arbetet ska ske gemensamt i organisationen. Ange därför också hur ni delat upp arbetet mellan er på enheten.

Som stöd i detta arbete kan följande frågor användas:

- När möts ledningen, språkpiloter och språkpedagoger för att planera och lägga upp arbetet samt följa upp arbetet med språk på enheten?
- Hur arbetar språkpiloter och språkpedagoger inom enheten?
- Hur identifierar vi de pedagoger som talar flera verbala språk? På vilka olika sätt kan vi använda deras kompetens inom enheten?
- Vilka olika forum finns där språkfrågor lyfts?
- Hur kan vi få till en lärande organisation *inom* enheten gällande språkfrågor? Hur kan pedagoger lära sig av varandra?
- Hur kan vi skapa möjligheter för barn med samma modersmål att mötas över avdelningsgränserna?

Som stöd för handlingsplanen och dess innehåll ska följande material användas (Ur Utforska språken!)

Läs igenom de olika rutorna och välj ut arbetsområden. Observera att vissa frågor inte går att välja bort!

- *Transkulturellt förhållningssätt* – ska inkluderas som helhet
- *Dokumentera flerspråkigt* – välj delar
- *Konkreta arbetssätt* – välj delar **utom Nyckelbegrepp** som ska inkluderas
- *Flerspråkiga aktiviteter med hjälp av digitala resurser (Språkträdet)* – välj delar
- *Material för skapande processer och multispråkighet* – välj delar
- *Samarbete med vårdnadshavare* – välj delar
- *Uppföljande arbete ledning och arbetslag* – ska göras i juni och i september

Under de olika rutorna med arbetsområden eller förhållningssätt finns plats för att skriva om vilket/vilka arbetsområde ni väljer att arbeta med samt hur ni gör detta. Skriv ut dokumentet enkelsidigt för att få plats för att skriva eller fyll i direkt på datorn.

Transkulturellt förhållningssätt

- Vi möter **barnet som en individ** och inte som en representant för en folkgrupp.
- Alla människor har flera sätt att uttrycka sig med både **verbala och icke-verbala uttryck** (miner, gester, skapande arbete, rörelse osv.) och vi ser på denna **multimodalitet** som en tillgång, en flerspråkighetskompetens. Barn har rätt att vara flerspråkiga och multimodala!
- Det är möjligt att **identifiera sig** som svensk och irakier, finländare, marockan osv. på samma gång samtidigt som man kan känna tillhörighet med flera platser i världen.
- Man får vara svensk på olika sätt likaväl som man får vara engelsk, arabisk, brasiliansk osv. på många olika sätt.
- Det finns ingen monokulturalitet eller en monospråkighet, vi lever alla i ett samhälle med en **kultur i ständig tillblivelse** och både hör och ser men även använder oss av många olika sätt att uttrycka oss på.

- Det finns flera sätt att uttrycka sig på inom samma språk; vi kan ha olika uttal, satsmelodi och definiera olika ord och begrepp olika och också använda dem på skilda sätt. Vi på förskolan visar en nyfikenhet för detta!
- Vi uppmuntrar barnen att själva **undersöka sitt språk** och skapandet av det.
- Vi synliggör barnens språkskapande för varandra.
- **Deliberativ demokrati** – förskolan är en demokratisk arena och det är en demokratisk rättighet för barn att få uttrycka sig på många olika sätt men också att lyssna på andra och reflektera. Utifrån de olika tankarna och perspektiven som framkommer får barnen också skapa tillfälliga överenskommelser. Fokus ligger på den demokratiska processen; att uttrycka sig, lyssna, reflektera, argumentera och kompromissa. Barnen ges möjlighet att ”göra demokrati”.
- Filosofen Lévinas menar att vi ska ”möta den andre utan att försöka göra om denne till oss själva”. Det innebär att vi ska lyssna till barnen och försöka förstå och respektera deras tankar och erfarenheter.

Hur ska vi arbeta med förhållningssättet under det närmaste året?

När:

Tre års period:

Dokumentera flerspråkigt

- Barnen ska ges möjlighet att dokumentera själva, med hjälp av olika verktyg, digitala och analoga, och också se och visa upp det de dokumenterat, t.ex. i smågrupper.
- Exempel på verktyg för dokumentation är lärplattor, digitalkameror, teckningar, skulptur m.m. Exempel på applikationer som barnen kan använda för bildredigering, reflektion och vidare arbete är Explain Everything, Pic Collage, Memoria och Puppet Pals m.fl.
- Det är viktigt att skapa möjligheter för barn att reflektera med hjälp av en mängd olika kommunikationsformer, t.ex. när barn gör ett slags återbesök, när de tittar på en filmdokumentation när de dansat och börjar dansa igen. Reflektionsarbetet kan också ske verbalt genom frågor och resonemang där barnens multispråkliga uttryck också ska uppmärksammas.

Valda arbetsområden under det närmaste året:

Hur:

När:

Tre års period:

Konkreta arbetssätt

- Vi synliggör både barnens och personalens språkkompetens på avdelningen och diskuterar olika sätt att uttrycka sig tillsammans med barnen
- Vi samtalar om olika länder, kulturer och språk med barnen
- Vi skapar en rik miljö med en stor variation av material så att barnen kan utveckla sitt modersmål parallellt med skapande processer
- **Vi identifierar *nyckelbegrepp* i projektarbetet som översätts till barnens modersmål med hjälp av föräldrar, personal eller internet. (Inom ett projekt finns det troligtvis ett antal begrepp som hela tider återkommer och är bärande för projektet. Är barnen exempelvis intresserade av grodor kan vi tänka oss att begrepp som grön, slemmig, hoppa, yngel och vatten utgör några av projektets nyckelbegrepp.)**
- Vi lånar böcker samt cd skivor med musik, rim och ramsor och sagor på barnens modersmål på biblioteket och skapar möjligheter för barnen att själva läsa och lyssna på dessa.
- Vi köper in böcker, cd skivor med sagor, rim och ramsor och musik på barnens modersmål och låter barnen läsa och lyssna på dessa.
- Vi laddar ner appar på barnens modersmål till lärplattorna och ger barnen tillgång till lärplattorna
- Vi använder barnens vårdnadshavare som resurser i arbetet
- Vi synliggör barnens traditioner och högtider
- Vi pratar om olika sätt att genom tiderna uppmärksamma svenska traditioner och högtider (se t.ex. <http://www.nordiskamuseet.se/aretsdagar>)

Valda arbetsområden under det närmaste året:

Nyckelbegrepp:

Hur:

När:

Tre års period:

Flerspråkiga aktiviteter med hjälp av digitala resurser (Språkträdet)

- **Skype:** Genom att använda Skype kan barn som talar samma språk men som går på olika förskolor ändå få kontakt och kommunicera på sina språk. Barnen kan t.ex. prata, sjunga en sång eller kanske ha en samling tillsammans. På detta sätt kan också barn kommunicera med pedagoger på andra förskolor, som talar samma språk. För att komma igång kan det vara bra att skapa ett skype-schema så att det blir av och så att de olika förskolorna vet när, och med vem, de ska kommunicera.
- **Explain Everything och andra inspelningsapplikationer:** Barnen kan berätta och spela in sagor på sina språk, rita till och sedan se och höra sin egen saga och kanske visa för sina vänner eller föräldrar. Här kan barnen med fördel berätta om något de själva är intresserade av och själva fotografera eller hämta bilder på nätet och berätta om bilderna, eller använda dem i en saga. Det är också lätt att använda den här sortens applikationer i samband med pågående projekt och låta barnen skapa berättelser på sina språk, som har innehåll knutet till projektet. Här kan man också låta föräldrar vara delaktiga, både genom att barnen kan visa sina skapelser, men också genom att låta föräldrarna tala in en saga på sina språk som sedan kan användas i förskolan.
- **Språkappar:** Ett enkelt sätt att börja arbeta med digitala resurser för att skapa möjligheter för barnen att kommunicera på sina språk, är att använda applikationer med bilder och talat språk, t.ex. pekböcker med olika språk. Tillsammans går det att ta reda på vad olika saker heter på barnens olika språk, samtidigt som barnen får höra både sina egna och andras språk. Detta kan leda både till att barnen som kan språket får vara ”experter” och att andra barn blir nyfikna och börjar öka sin språkliga medvetenhet.
- **Youtube:** Lyssna och titta på musik och klipp på barnens olika språk. Fråga föräldrar och barn om hjälp på vad olika barnsånger heter på språket. Det är ofta bra att söka på ”barnsånger” översatt till språket i fråga. Prova att ha fredagsdisco med barnens olika språk!
- **Böcker:** Digitala böcker med tal på olika språk. Prova att byta ut den vanliga sagan på svenska under en läsaktivitet en gång i veckan! Här får barnen som kan språket som talas i sagan få vara ”experter” och berätta vad det handlar om!
- **Lek och spel:** Med digitala memoryspels-applikationer, t.ex. Memoria, kan barnen spela in en hälsning på sina språk och skapa egna memorykort. Här kan man också

Bilaga 9 – Utforska språken!

koppla till pågående projekt och skapa egna ”lexikon” och memoryspel med saker eller företeelser som ingår i projektet, tex nyckelord.

- **Lexikon online:** Skolverkets ”talande bildlexikon”, där barnen kan utforska en mängd ämnen på en mängd språk. www.modersmal.skolverket.se
- **UR.se:** Utbildningsradion har en mängd barnprogram på olika språk och det finns också en sökfunktion, så att det lätt går att hitta program på önskat språk.
http://www.ur.se/Produkter?ur_subject_tree=modersmal+och+minoritetsprak

Valda arbetsområden under det närmaste året:

Hur:

När:

Tre års period:

Material för skapande processer och multispråkighet

- *Material för skapande processer och multimodalitet* ska vara tillgängligt.
- *Digitala verktyg*: lärplatta, projektor, dator mm med innehåll på flera språk (se lista med digitalt material på olika språk).
- *Bokstäver* från olika alfabet, även *symboler* och också sådana som inte används mera så som t.ex. hieroglyfer, runskrift mm samt barns egna symboler som är viktiga för dem just nu.
- *Böcker* på olika språk men också barnens egen skapade böcker med olika bokstäver, symboler och bilder
- *Siffror* ifrån olika talsystem t.ex. arabiska, grekiska, maya, babyloniska osv. samt barnens egna siffror
- *Musik* på olika språk samt barnens egen musik som de skapat. Den musik förskolan erbjuder ska vara av olika typ som t.ex. jazz, visor, opera mm.
- *Bilder* från Sverige men också från olika delar av världen så som arkitektur, djur och natur, människor, dans, fordon och trafik, mat osv. Tänk på att det finns en stor variation också inom ett land!
- *Film* på djur och natur, väderfenomen, fordon, matlagning osv. från Sverige och andra delar av världen som kan projiceras i olika miljöer på förskolan (finns t.ex. på Youtube).

Valda arbetsområden:

Under det närmaste året:

Hur:

När:

Tre års period:

Samarbete med vårdnadshavare

- Vårdnadshavare kan läsa in sagor, rim och ramsor, dikter eller sjunga in sånger med hjälp av lärplatta, dator eller andra verktyg.
- Vårdnadshavare kan hjälpa till med att välja ut lämplig musik och lämpliga sagor till förskolan utifrån normer och värden i läroplanen.
- Vårdnadshavare kan hjälpa till med att översätta ord och begrepp som är centrala för barnet, i förskolans dagliga verksamhet och projekt. Vårdnadshavare kan tillfrågas om begrepp som berör projektområdet redan innan projektstart, om detta är möjligt.
- Be vårdnadshavarna också ge *synonymer* (ord med samma betydelse) och *antonymer* (motsatsord) till de ord barnen använder. Genom dessa får barnen flera nyanser och dimensioner till sitt språk.

Valda arbetsområden:

Under det närmaste året:

Hur:

När:

Tre års period:

Följande arbete ska göras varje år/när ett nytt barn börjar på förskolan

- Sammanställning av vilka språk finns på förskolan (görs varje år i september)
- Genomgång av språkdomäner vid utvecklingssamtal med vårdnadshavare
- När ett nytt barn börjar:
 - Kartläggning av barns språk – språkdomäner – vid barnets start på förskolan
 - Högtider och traditioner- vilka högtider och traditioner är viktiga för familjen? Hur firas dessa?
 - Födelsedagar eller andra dagar som firas t.ex. namnsdagar. Vad är viktigt? Hur firas dessa?

Ett gemensamt förhållningssätt kring dessa måste vara kommunicerade inom personalgruppen innan samtalen med vårdnadshavarna sker. Det är viktigt att i samtalet med vårdnadshavarna vara tydlig med varför vi på förskolan är intresserade av frågor om högtider, traditioner, födelsedagar osv. I ett transkulturellt förhållningssätt vill vi att barnen på förskolan ska få en förståelse för att man kan uppmärksamma/fira på många olika sätt och att det inte bara finns ett riktigt sätt att göra det på. Det handlar om att försätta barnen i ett undersökande om vad födelsedagar, traditioner och högtider kan vara och då blir vårdnadshavarnas tankar om dessa ett perspektiv!

Vi har också kommunala riktlinjer att följa t.ex. om kost samt styrdokument och lagstiftning som vi måste förhålla oss till och också göra vårdnadshavarna medvetna om.

Tilläggsfrågor till handlingsplanen

- Hur ska ni arbeta med flerspråkighet/ ett transkulturellt förhållningssätt på enheten under det närmaste året?
- Hur gör ni för att arbetet med flerspråkighet/transkulturellt förhållningssätt ska vara dagligt?
- Vilka material använder ni i detta arbete?
- Använder ni digitala resurser i detta arbete? I så fall vilka och på vilket sätt?
- Hur ska det märkas/synas det i er miljö på förskolan att det är en flerspråkig förskola?
- Hur ska ni samarbeta med vårdnadshavare kring flerspråkighet?

- Hur visar/informerar ni vårdnadshavare om ert arbete med flerspråkighet/transkulturellt förhållningssätt?

Uppföljande arbete

Frågor till ledningen samt språkpiloter och – pedagoger

- Hur arbetar ni med flerspråkighet/ ett transkulturellt förhållningssätt på enheten?
- Hur ofta arbetar ni med flerspråkighet/transkulturellt förhållningssätt?
- Vilka material använder ni i detta arbete?
- Använder ni digitala resurser i detta arbete? I så fall vilka och på vilket sätt?
- Hur märks/syns det i er miljö på förskolan att det är en flerspråkig förskola?
- Hur samarbetar ni med vårdnadshavare kring flerspråkighet?
- Hur visar/informerar ni vårdnadshavare om ert arbete med flerspråkighet/transkulturellt förhållningssätt?

Enkät (en till varje avdelning, obligatorisk att svara på) varje år, där pedagogerna får svara på;

- Hur arbetar ni med flerspråkighet/ ett transkulturellt förhållningssätt på er avdelning?
- Vilka material använder ni i detta arbete?
- Använder ni digitala resurser i detta arbete? I så fall vilka och på vilket sätt?
- Hur ofta arbetar ni med flerspråkighet/transkulturellt förhållningssätt?
- Hur märks/syns det i er miljö på förskolan att det är en flerspråkig förskola?
- Hur samarbetar ni med vårdnadshavare kring flerspråkighet?
- Hur visar/informerar ni vårdnadshavare om ert arbete med flerspråkighet/transkulturellt förhållningssätt?